

ECN 180

Oppsummering dag 6:

Finans

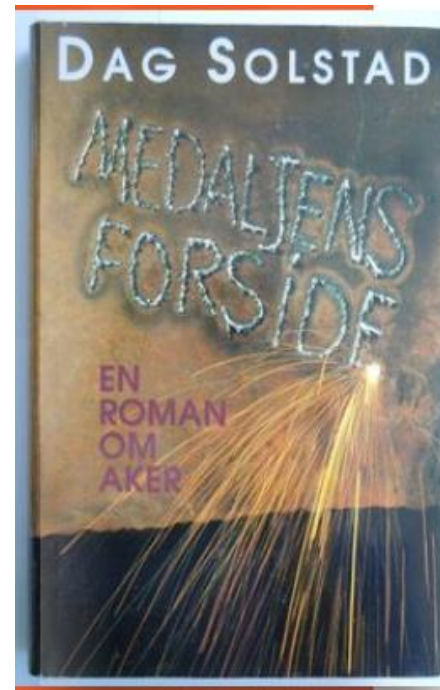
- Finans og kriser
- Finans og grådighet
- Grådighet og ulikhet

Sigurd Rysstad, august 2018

Alle medaljer har ei forside

- Dag Solstad, en av Norges beste skjønnlitterære forfattere lot seg friste (av penger?) til å skrive historien om Aker-konsernet 1841-1991.
- Solstads grep:
«Medaljens forside»

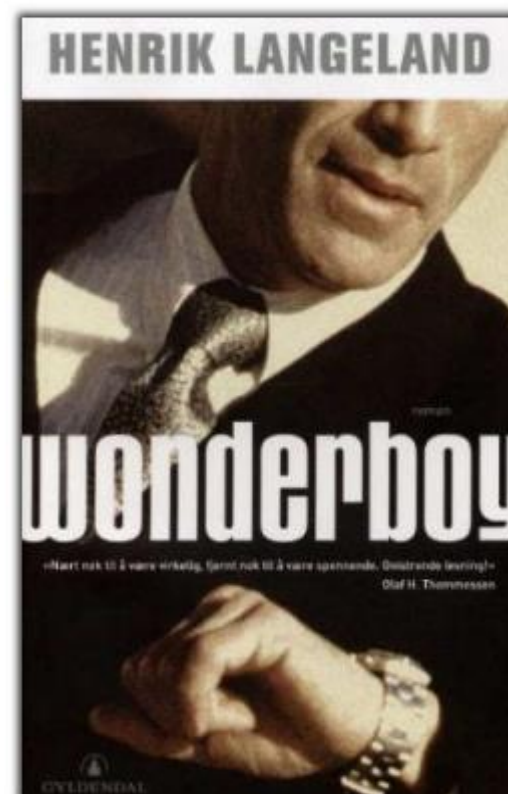
- Aker: 1841-1991

.... og bakside

- "Wonderboy" er ... et fyrverkeri av satiriske perler. Den 34-årige småbarnsfaren og **siviløkonomen Christian von der Hall** (intet mindre) er Senior Vice President i det suksessrike konsernet Scandinavian Media Group. Året er 2000, og profitt er honnørord innenfor "den nye økonomien". Foruten å være **manisk opptatt av dyre klokker** — han har en anselig samling - nærer han en spektakulær plan: **Han akter å raide Aschehoug og Gyldendal**, slå forlagshusene sammen til Sehested ASA og **sikre seg selv en solid opsjonsordning - som konsernsjef.**

Aftenposten 27/5 2003

Vanskelig å presentere medaljens to sider samtidig

- Langeland lot seg friste av **Aker** til å skrive bok om **selskapets siste 25 år**.
- **Kjell Inge Røkke** raidet det tradisjonsrike konsernet **i 1997**
- Langeland **ville fortelle om begge sider** av Aker-medaljen
- Men mislyktes!
- **Bokutgivelsen ble stoppet** – først av Aker, så av forlaget.

• Dagbladet, 13/3 2018

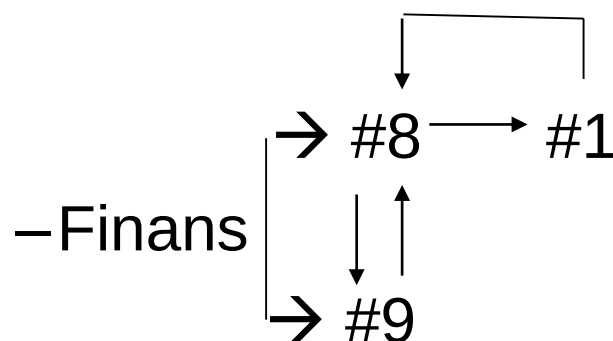
Den skjønnlitterære wonderboy Henrik Langeland inngikk kontrakt med Kjell Inge Røkkes Aker-system om å skrive jubileumsbok. Han lot seg friste av en rundhåndet gasje og muligheten til å hoppe etter Dag Solstad, som i 1991 utga boka «Medaljen forsiden» til Akers 150-årsjubileum. Solstad kalte boka si roman, og han sammenliknet oppdraget med en hoffmalers bundne mandat. Nettopp Solstads tittel røper en bevissthet om ensidigheten. Det var ikke medaljens baksiden han var hyret for å beskrive.

Forlaget trekker Røkke-bok

Gjølberg foreleste om finansmedaljens forside

- Velfungerende finansinstitusjoner og finansmarkeder er en forutsetning for økonomisk vekst og innovasjon.

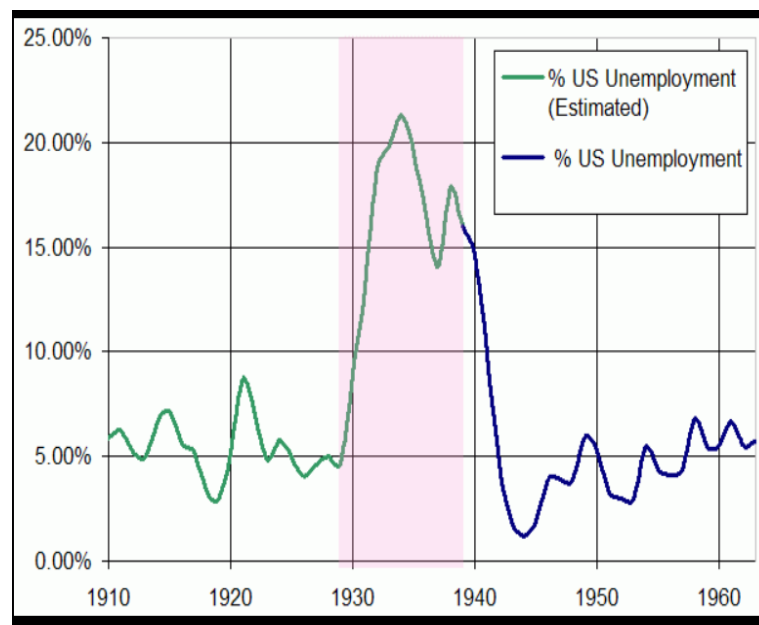

Finans-medaljen har også ei bakside

Eks. 1: Den store depresjonen 1929-39

- Børskollaps 1929
- Resultater:
  - Massearbeidsløshet
  - USA: 22%
  - Norge: 18%
  - Tyskland: 30%
- Fascismens frammarsj
- 2. verdenskrig

• Arbeidsledighet USA

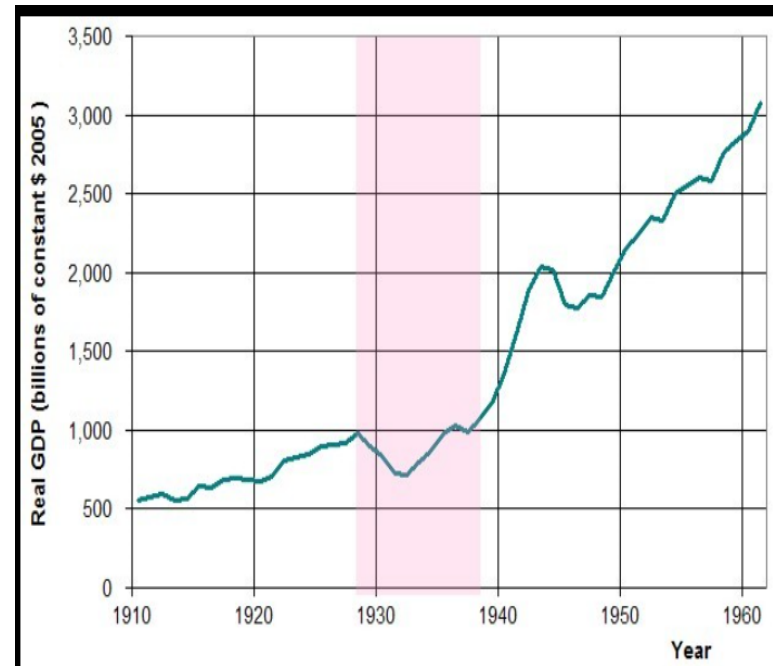
1929-39: Den store depresjonen

– Frykt for å tape penger førte til **børskrakket 1929**, først på Wall Street, deretter resten av den industrialiserte verden.

– Deretter:

- Bank-konkurser
- Økt frykt
- Renteøkning (risikopremie)
- Fall i investeringsnivå & redusert etterspørsel
- Arbeidsløshet
- Betalingsproblemer & enda lavere etterspørsel
- Flere bank-konkurser, etc.

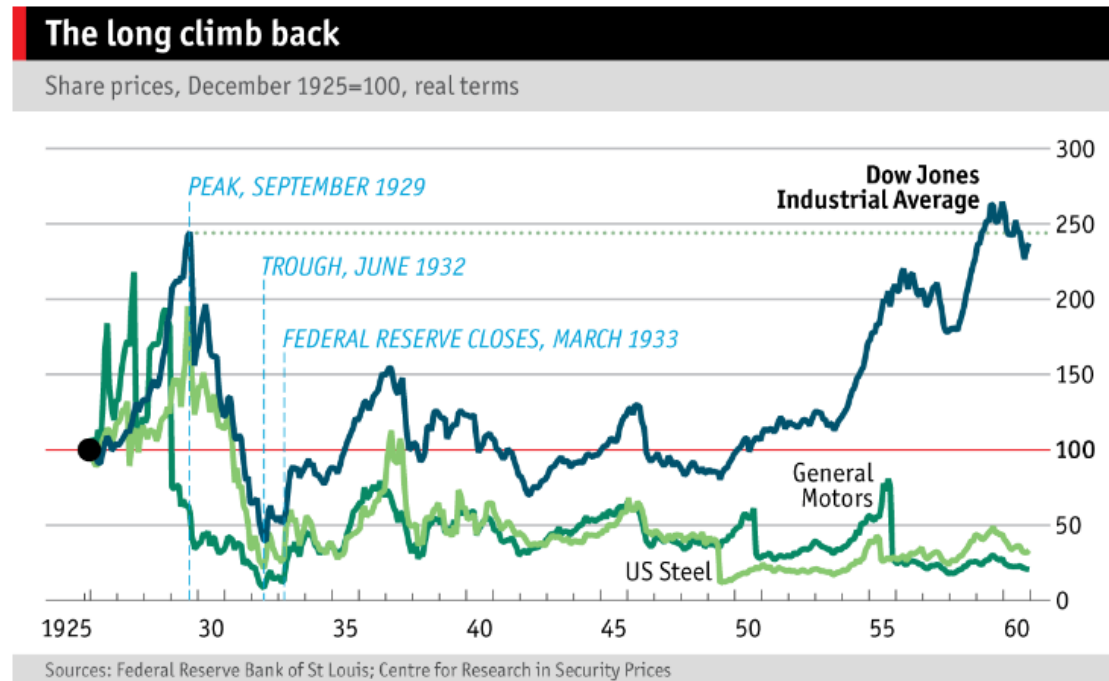
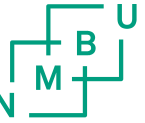
- BNP 1910-1960.
- 29-29: Det tapte tiår (USA)

– En negativ sirkel ...

The great depression: The long climb back

-Det tok nesten **30 år** før USA-børsen var tilbake på 1929-nivå

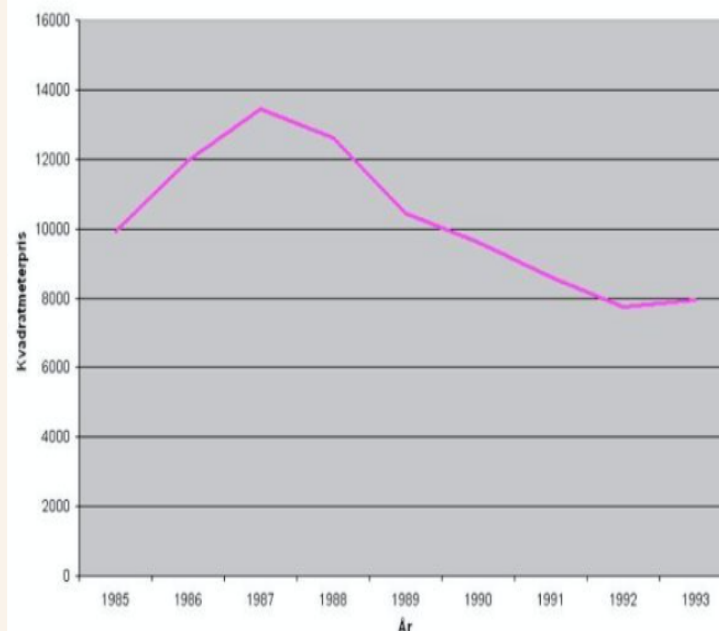

Eksempel 2:

Norsk boligkrakk 1987-93: -36%

- Bakgrunn 1980-tallet:
  - Deregulering av boligmarkedet
  - Skattemessig fordelaktig å investere i boliger
  - Lånerente 1980: 12,4%
  - Deregulering av bankene (1984)
  - Oljeprisfall 1985-86
- 20/10 1987: Børsen falt 20%
  - Frykt for å tape på utlån (risiko)
  - Renteøkning.
  - Arbeidsledighet og dårlige tider
  - Prisfall på boliger
  - Økt frykt: **Lånerenta i 1990: 14,7%**
  - Boligprisfallet fortsetter
  - Mange måtte selge med store tap

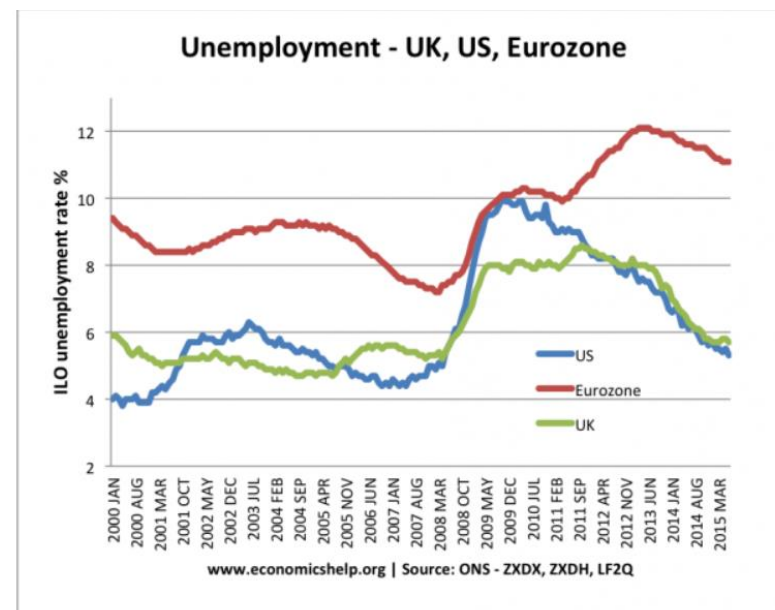
• Boligpriser 1987-93:

BOLIGKRAKKET: Grafen viser boligprisutviklingen fra 1985 til 1993. TRYKK PÅ GRAFEN FOR STØRRE BILDE. Kilde: E24 Grafikk

Eksempel 3: Finanskrisa 2008

- Bakgrunn, USA:
  - (1) Deregulering av investeringsbanker
  - (2) Adgang for banker til å videregjøre pakker med boliglån (med svak sikring) (subprimelån). (Noe ble videregjort til norske kraftkommuner)
- 2007: Boligbobla i USA sprakk, internasjonal finanskrise
  - Banker gikk over ende (Lehman brothers, islandske banker etc.)
  - Børskrakk 2008, arbeidsledighet etc.
  - «Too big to fail»: Redningsaksjoner for finansinstitusjoner
  - Innstramming for «vanlige folk»; pensjonsfond falt dramatisk i verdi;
  - Fall i BNP og arbeidsledighet

«Greed is good»?

Finans og fordeling

Finansmiljøets parole:
«Greed is good»
Gordon Gecco i filmen
Wall Street, 1987

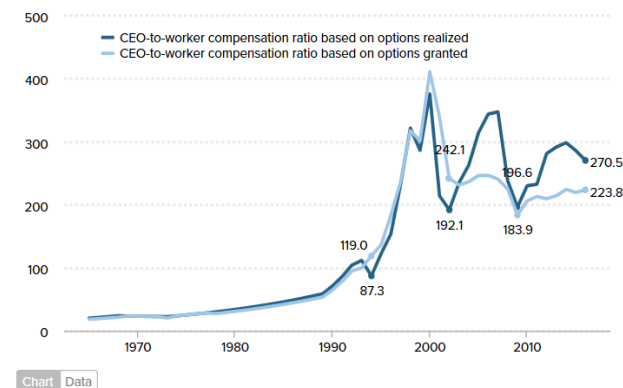
-USA: Lønnsnivået for toppsjefer
13-14 ganger så høyt i 2000
sammenlignet med 1978

-Vanlige lønninger på stedet hvil
(+0,6%)

- USA: TOPPSJEFENE (i de 350 største selskapene)
STADIG MER GRÅDIGE
- 1974: Lønn for toppsjefer=14 x ind.arb.lønn
2016: Lønn= 271 x vanlige arbeidere

FIGURE B

CEOs make 271 times more than typical workers
CEO-to-worker compensation ratio, 1965–2016

Notes: CEO annual compensation is computed using the "options realized" and "options granted" compensation series for CEOs at the top 350 U.S. firms ranked by sales. The "options realized" series includes salary, bonus, restricted stock grants, options realized, and long-term incentive payouts. The "options granted" series includes salary, bonus, restricted stock grants, options granted, and long-term incentive payouts. Projected value for 2016 is based on the change in CEO pay as measured from June 2015 to June 2016 applied to the full-year 2015 value. Projections for compensation based on options granted and options realized are calculated separately. "Typical worker" compensation is the average annual compensation of the workers in the key industries of the firms in the sample.

Source: Authors' analysis of data from Compustat's ExecuComp database, the Bureau of Labor Statistics' Current Employment Statistics data series, and the Bureau of Economic Analysis NIPA tables

Grådighet og fordeling

- USA:
Topp-1% mottar 20% av de samlede inntektene
Topp-0,1% mottar 10% av de samlede inntektene
- Litt mindre grådige sjefer i Norge,
men samme utvikling:
*«I 1999 tjente topplederne
10 ganger så mye som en
industriarbeider,
i 2004, 15 ganger så mye
og i 2011, 19 ganger så mye»*

Toppleder: Direktør i selskaper med mer enn 250 ansatte

- USA.
Topp-1% mottar/tar 20% av de samlede inntektene
Topp-0,1% mottar/tar 10% av de samlede inntektene

U.S. Income Shares of Top 1% and Top 0.1% Households – Incl. Capital Gains (1913-2013)

